

Satire in de Bijbel. Een narratieve analyse van het Bijbelboek Jona.

Harry J. Sinnaghel

The Biblical Book of Jonah is known in Christian circles as a story about God, about His salvation, His grace, and His mercy in all situations and to all people, including people outside the circle of traditional Judaism. The Second Testament refers also several times to "the sign of Jonah", but always using this traditional interpretation.

But could it be that other elements are involved in the story? Could it be that the Biblical Book of Jonah is a diptych that, in addition to the first part of this traditional interpretation, there is a second part that gives a blink to the reader?

A narrative analysis of the Biblical Book of Jonah is performed during which the following aspects are analyzed: the use of imaginative events, of linguistic exaggerations, of irony, and of grotesque situations.

Based on the outcome of the narrative analysis, we can conclude that the book of Jonah is indeed a diptych: in addition to the first part of the traditional interpretation, there is a second part that is a satire on the role and behavior of the prophet.

The Biblical Book of Jonah is certainly not a satire about the theological, moral, and ethical view of the Tanakh; it is a satire about the role and behavior of the prophet. Jonah here exhibits behavior that is inappropriate for a prophet. Jonah is the anti-hero.

Inleiding

*"En de HEER sprak tot de vis,
en de vis spuwde Jona op het droge uit"*
(Jona 2: 11)

Jan Brueghel de Oude (Brussel, 1568 - Antwerpen, 1625)
"De walvis zet Jona aan land" ca. 1595
(Alte Pinakothek, München)

Dit schilderij van Jan Brueghel de Oude geeft een letterlijke interpretatie van dit vers uit het Bijbelboek Jona weer. Maar deze letterlijke interpretatie maskeert de metaforische inhoud van het boek, waardoor het boek een ongeloofwaardige indruk nalaat, vooral vandaag. Hoe kan men het Bijbelboek Jona dan wel begrijpen? Daarbij is het van belang de literaire vorm of stijl te kennen om de betekenis van het boek in het juiste perspectief te plaatsen.

Vraagstelling

In 1979 werd de film "Monty Python's Life of Brian" uitgebracht. De film is een parodie op het leven van Jezus Christus. Zonder Jezus Christus belachelijk te maken (de film uitte wel kritiek op religieus fanatisme, georganiseerde religie, massahysterie, en politiek) zorgde de film wel voor heel wat controversie in Christelijke kringen. Mag men dan niet met een knipoogje naar onze heilige boeken kijken? Of misschien erger, zouden onze heilige boeken soms zelf geen knipoogje geven?

Het Bijbelboek Jona is in Christelijke kringen gekend als een verhaal over God, over Zijn redding, Zijn genade, en Zijn barmhartigheid in alle situaties en aan alle mensen, dus ook aan mensen buiten de

kring van het traditioneel Jodendom. Ook in het Tweede Testament wordt er enkele keren naar “het teken van Jona” verwezen¹, telkens gebruik makend van deze traditionele interpretatie.

Maar zou het kunnen dat er in het verhaal andere elementen in het spel zijn? Zou het kunnen dat het Bijbelboek Jona een tweeluik is, dat er naast het eerste luik van deze traditionele interpretatie nog een tweede luik bestaat dat een knipoogje aan de lezer geeft?

These

Er is inderdaad een tweede luik in het Bijbelboek Jona. Dit tweede luik van het Bijbelboek Jona behandelt de rol en het gedrag van Jona als een profeet.

Rabbiijn Abraham Heschel zegt het volgende over de profeet²:

Voor ons betekent een enkele onrechtvaardige daad - bedrog in zaken, het uitbuiten van de armen - een kleinigheid, voor de profeten een ramp. Voor ons is onrecht niet schadelijk voor het welzijn van het volk, voor de profeten is het de nekslag voor het voortbestaan; voor ons is het een incident, voor hen een catastrofe, een bedreiging voor de wereld.

We gaan een analyse van het Bijbelboek Jona maken om aan te tonen dat Jona juist uit deze rol van de profeet valt, en dat de auteur(s) verschillende manieren gebruikt om dit aan de lezer duidelijk te maken.

Methode

Als methode voor dit onderzoek wordt de “narratieve analyse” gebruikt. Ensie³ definieert “narratieve analyse” als volgt⁴:

De gedachte dat opvattingen, beelden en boodschappen van mensen goed tot uiting komen in de verhalen die zij vertellen. Door in de verhalen thema's en (verhaal)lijnen te identificeren, probeert de onderzoeker zich een beeld te vormen van de opvattingen of boodschappen van de persoon of van een andere bron.

We beginnen met een bondig vertelling van het Bijbelboek Jona. Daarna wordt het historisch kader geschetst waarin het Bijbelboek Jona geschreven werd. Tijdens de narratieve analyse gaan we de volgende aspecten onderzoeken: het gebruik van fantasievolle gebeurtenissen, van taalkundige overdrijvingen, van ironie, en van groteske situaties. Daaruit concluderen we dan het tweede luik, de bijkomende interpretatie van het Bijbelboek Jona.

Korte beschrijving van het Bijbelboek Jona

Het verhaal van de profeet Jona wordt vaak geassocieerd met en beperkt tot zijn verblijf van drie dagen in de buik van de grote vis; een verhaal die de meesten reeds van de zondagschool of van het godsdienstonderwijs kennen. Maar het verhaal is veel rijker.

God vraagt aan Jona om naar Nineve te gaan. Jona weigert, en hij vlucht voor zijn opdracht per schip naar Tarsis in het huidige Andalusië, helemaal aan de andere kant van de Middellandse Zee. Maar het schip komt in een storm terecht, en zijn metgezellen zien zich verplicht om Jona in zee te gooien om het schip en zichzelf te redden.

Jona wordt opgeslokt door een grote vis. In de diepte van zijn ellende, vanuit de buik van de grote vis, bidt Jona tot God om zijn redding. Jona wordt gered, en op het land uitgespuwd.

¹ Mattheüs 12: 39-41, Mattheüs 16: 4, en Lucas 11: 29-32.

² Heschel A. J., *De Profeten*. Blz. 30.

³ Ensie, het Encyclopedisch kennisplatform op het internet.

⁴ Basisboek Kwalitatief Onderzoek, Narratieve Analyse (14-Aug-2018, Ensie, <https://www.ensie.nl/basisboek-kwalitatief-onderzoek/narratieve-analyse>).

Jona gaat naar Nineve, predikt in de stad, en alle inwoners bekeren zich. Eerst besluiten de bewoners tot vasten en boetedoening, daarna vaardigt de koning een besluit uit dat alle mensen en dieren moeten vasten, boetedoen en zich bekeren. God ziet dit, en ziet van zijn besluit tot vernietiging van de stad af.

Het verhaal eindigt met een twistgesprek tussen Jona en God, waar Jona God verwijt dat Hij de stad heeft gespaard. Aan de hand van het verdorren van de wonderboom probeert God aan Jona duidelijk te maken dat hij geen reden tot boosheid over de bekering van Nineve mag hebben.

Historisch kader

Het Bijbelboek Jona werd hoogstwaarschijnlijk geschreven tijdens de Perzische Periode⁵. De Perzische Periode begon in 559 v.Chr. met Cyrus de Grote, en loopt tot 330 v.Chr. wanneer Alexander de Grote de Perzen verslaat. Aangezien het boek naar de tempel in Jeruzalem verwijst, is het boekje waarschijnlijk tussen 515 v.Chr.⁶ en 330 v.Chr. geschreven.

De auteur was waarschijnlijk een schriftgeleerde, of een groep van schriftgeleerden, woonachtig in Jeruzalem tijdens de Perzische periode. Deze auteur heeft een degelijke opleiding gehad want hij kende een aantal boeken van de Tenach⁷, en hij had een duidelijke literaire bekwaamheid om citaten met elkaar te verbinden om zo een imaginair verhaal te produceren. De auteur moet ook gezaghebbend geweest zijn, anders zou het boek nooit gelezen, herlezen, en bestudeerd geweest zijn. Herlezen en bestuderen van teksten resulteert in diverse interpretaties, in dit geval een bijna eindeloze lijst van interpretaties door het open einde van het boek.

Narratieve analyse

INTRODUCTIE VAN EEN HEBREEUWSE WOORDSPELING

De basis van het verhaal is waarschijnlijk gebaseerd op een geniale vocabulaire ingeving van de auteur(s). Het boek Jona is een imaginair verhaal over één enkel voorval tijdens het leven van een profeet. De basis van het verhaal is dat een profeet opgedragen wordt om naar een stad te gaan om te profeteren. Maar welke profeet, en welke stad? En wat komt die vis in het verhaal doen?

Jona, Nineve en vis zijn waarschijnlijk gebaseerd op een schitterende woordspeling met de letters van Jona en Nineve in Hebreeuws, met de vis als resultaat⁸:

Alle letters van de naam Jona (יֹנָה) komen voor in de naam Nineve (נִינְוֶה), maar de naam Nineve heeft een letter meer, de noen, dat in het Aramees “vis” betekent:

נִינְוֶה = יֹנָה + נ

Daardoor krijgt het verhaal een hoofdfiguur “Jona, de zoon van Amitai”, waarschijnlijk verwijzend naar de profeet Jona ten tijde van Jerobeam II⁹. De stad krijgt ook een naam “Nineve”, die vanaf 703 v. Chr. de hoofdstad van het Assyrische Rijk was¹⁰. En wordt er een belangrijke rol aan een vis gegeven. Jona, Nineve, en vis vormen het vertrekpunt, en dankzij de verbeeldingskracht van de auteur(s) ontspruit er een schitterend imaginair verhaal.

⁵ Dit wordt ook de Achaemenidische Periode genoemd, naar Achaemenes, een half-mythische voorouder van het Perzisch koningshuis.

⁶ In 515 v.Chr. eindigt de bouw van de Tweede Tempel in Jeruzalem.

⁷ Bv. elk vers in het gebed van Jona in hoofdstuk 2 verwijst al dan niet letterlijk naar Psalmverzen (bv. Jona 2: 4 en Psalm 24: 8; Jona 2: 5 en Psalm 31: 23; Jona 2: 7 en Psalm 30: 4; Jona 8b en Psalm 5: 8 en 18: 7)

⁸ Sibony D, *Lectures bibliques*, blz. 278.

⁹ 2 Koningen 14: 25-26.

¹⁰ Dit is een anachronisme, want ten tijde van Jerobeam II was Assur de hoofdstad van Nineve.

HET GEBRUIK VAN FANTASIEVOLLE GEBEURTENISSEN

Het boek bevat twee types fantasievolle gebeurtenissen: een aantal fantasievolle gebeurtenissen die met de natuur verbonden zijn, en een aantal fantasievolle gebeurtenissen die in de verbeelding ontsproten zijn.

Met de natuur verbonden fantasievolle gebeurtenissen zijn gewone natuurlijke gebeurtenissen, maar dat zij juist op die plaats en op dat ogenblik plaats grijpen maakt dat ze deel uitmaken van een levendige verbeelding van de auteur(s).

De volgende fantasievolle gebeurtenissen zijn aan de natuur verbonden.

In plaats van naar Nineve te gaan zoals God had opgedragen, vluchtte Jona per schip naar Tarsis. Eens het schip vertrokken was, stak er een grote wind op (1: 4). En die grote wind evolueerde snel naar een grote storm (1: 4, 1: 12). Op het ogenblik dat Jona in zee gegooid werd, hield de grote storm plotseling op (1: 15). En juist op dat ogenblik zwom er een grote vis voorbij die Jona opslokte (2: 1).

Toen de inwoners van Nineve zich bekeerd hadden, ging Jona aan de oostkant van de stad zitten. Tijdens één nacht groeide een plant groot genoeg om Jona schaduw te geven (4: 6). Een dag later stak een worm de plant die direct verdorde (4: 7). En er was een hevige oostenwind die de warmte op Jona's hoofd intensifieerde (4: 8).

In het boek worden al deze natuurlijke gebeurtenissen aan God toegewezen, wat in een traditionele lezing aangeeft dat de natuur onder Gods controle staat. Maar omdat deze natuurlijke gebeurtenissen net op dat ogenblik in het verhaal plaats vinden geeft aan dat de auteur(s) over een levendige verbeelding beschikte om zo de onderliggende satirische lijn van het verhaal te accentueren.

Maar er zijn enkele andere fantasievolle gebeurtenissen die in de verbeelding van de auteur(s) ontsproten zijn.

Wanneer het schip zich in de grote storm bevond, dacht het schip dat het zou breken en schipbreuk zou lijden (1: 4). Het schip wordt hier voorgesteld als een denkend wezen die de gevolgen van de storm kan inzien.

Als Jona door de vis werd opgeslokt, verbleef Jona drie dagen en drie nachten in de vis (2: 1). In tropische en subtropische gebieden bestaan er vissen die mensen kunnen opslokken (bv. de witte haai). Sommigen verwijzen naar een walvis, maar de keel van de walvis is te smal om een mens in te slikken. Of die vissen soms ook in het Middellandse zeegebied verblijven is twijfelachtig. Indien men toch opgeslokt wordt, en levend in de maag en ingewanden van de vis geraakt, zal men door de maag- en verteringssappen, en het ontbreken van zuurstof geen lang leven beschoren zijn. In de ichtyologie is er geen enkele vis gekend die in staat is om een mens op te slokken en drie dagen levend in zich te houden. De vis moet beschouwd worden als een imaginair transportmiddel om Jona weer aan land te brengen. Dit idee komt uit de verbeeldingskracht van de auteur.

Jona profeteerde in Nineve, en de inwoners van Nineve kwamen in een heel korte tijd tot geloof, toonden berouw, vastten, en droegen rouwkleren (3: 5). Het is ongewoon dat alle inwoners van een stad zich zo snel bekeerden gebaseerd op de profetie door een voor hun onbekende profeet uit een klein onbeduidend landje, en over voor hun een onbekende godheid.

HET GEBRUIK VAN TAALKUNDIGE OVERDRIJVINGEN

Het verhaal bevat extremen: iets is (heel) groot of het is (heel) klein.

Jona ging naar de grote stad Nineve (1: 2, 3: 2, 3: 3, 4: 11). Toen Jona per schip naar Tarsis vluchtte stak er een grote wind op (1: 4). En die grote wind evolueerde snel naar een grote storm (1: 4, 1: 12). Tijdens deze heftige storm hadden de zeelieden op de boot een grote vrees (1: 10, 1: 16). Toen Jona in zee gegooid werd, werd Jona opgeslokt door een grote vis (2: 1).

En het succes van de profetie van Jona was overdonderend: de grootsten en de kleinsten (volwassenen en kinderen) kwamen direct tot geloof in God, toonden berouw, vastten, en droegen rouwkleren (3: 5). De koning en de groten (zijn raadslieden) publiceerden een decreet dat mensen en dieren moesten vasten en rouwkleren dragen (3: 7-8).

Nadat God besloten had om Nineve niet te verwoesten werd Jona erg kwaad (4: 1), maar toen er tijdens de nacht een plant groeide om schaduw te geven kende Jona grote blijdschap (4: 6). In de ochtend stak een worm en de plant verdorde (4: 7). Maar Jona had niets gedaan om de plant groot te maken (4: 10).

HET GEBRUIK VAN IRONIE

Het boek bevat verschillende ironische lijnen.

Jona, zoon van Amitai ("mijn trouw"), was allesbehalve trouw aan God want als God vroeg om naar Nineve te gaan, vluchtte Jona. Als God Jona vroeg om in Nineve te profeten vlucht hij naar Tarsis¹¹, juist de tegenovergestelde richting: God vroeg Jona om naar het oosten te gaan, maar hij vluchtte naar het westen.

Jona voerde de opdracht van God niet uit, maar de natuur (de wind, de storm, de vis, de plant, de worm, en de zon) voerden de opdracht van God wel uit.

De zeelieden lootten om te zien wie de oorzaak van de storm was. Indien dit een typisch Israëliisch gebruik was¹², dan is het cynisch dat niet-Israëlitische zeelieden dit toepassen. Jona stelde voor om de storm te stillen met een mensenoffer; maar de Tenach is een hevige tegenstander van mensenoffers. Jona wilde sterven en vroeg om overboord gegooid te worden, maar hij bleef leven in de buik van de vis.

Jona citeerde Psalmverzen om zijn situatie letterlijk te beschrijven, terwijl de Psalmen figuurlijk zijn bedoeld. Psalm 42: 8 is een metafoor om de situatie van de psalmist (of van de lezer) weer te geven, maar wordt hier door Jona heel letterlijk in zijn gebed gebruikt (2: 4).

Jona profeteerde dat Nineve over veertig dagen zal vernietigd worden¹³. Dit is contrast met de andere profeten die telkens op korte termijn profeteren. De directe bekering van de inwoners van Nineve (3: 5) staat in schril contrast met de onmiddellijke weigering van Jona om naar Nineve te gaan (1: 3). De inwoners van Nineve bekeerden zich door het woord van God gesproken via de profeet Jona (3: 5), maar Jona sloeg het woord dat rechtstreeks van God kwam in de wind (1: 3). De inwoners van Nineve vasten en droegen rouwkleren (3: 5), maar Jona als profeet deed dit niet. God kwam terug op zijn plan en vernietigde Nineve niet (3: 10), maar toen het boekje geschreven werd was Nineve reeds vernietigd¹⁴.

Op het ogenblik dat God zijn woede bedaarde (3: 10), wordt Jona kwaad (4: 1). Jona gebruikte Gods kwaliteiten (4: 2) als excuus om zijn vlucht goed te praten. Jona verweet God dat hij genadig is, en genadig zijn is juist één van de basisprincipes van de Tenach. Jona was kwaad omdat God genadig is, maar een profeet zou zich daar juist wel om heugen. Jona was zo ongelukkig omdat God zo genadig is, dat hij wilde sterven (4: 3).

Jona wilde niet naar Nineve en hij vluchtte (1: 3), maar dan zet hij zich ten oosten van Nineve en wilde Nineve niet verlaten (4: 5).

De koning van Nineve zit in rouwkleren in as (3: 6), en Jona zit in de schaduw van zijn loofdak (4: 5). Jona had medelijden met de plant die hij niet gemaakt had, waarom zou God dan geen medelijden mogen hebben met de inwoners van Nineve en hun vee, dat God wel gemaakt heeft? (4: 10-11).

Nineve wordt gespaard, maar in 587/586 v.Chr. wordt Jeruzalem vernietigd; Nineve wordt gespaard, maar in 612 v.Chr. wordt Nineve wel vernietigd.

Het werk van Jona kan als volgt samengevat worden: weinig inspanning, weinig vaardigheden, slechte profetie, maar een volledig succes.

HET GEBRUIK VAN GROTESKE SITUATIES MET DE PROFEET JONA

Tijdens een levensbedreigende storm, wanneer de zeelieden de lading in zee gooiden en hun goden aanbaden, lag Jona te slapen (1: 5-6). De Septuagint intensifieert deze situatie door de toevoeging dat Jona sliep en snurkte (καὶ ἐκάθευδεν καὶ ἔπρηγγεν) (1: 5). En de kapitein vroeg niet waarom Jona sliep,

¹¹ Waarschijnlijk wordt Tarshish in Zuid-Spanje bedoeld.

¹² Zie 1 Samuel 14: 42-43.

¹³ "Over veertig dagen" is waarschijnlijk een uitdrukking die "op lange termijn" betekent.

¹⁴ Nineve werd door de Babyloniërs in 612 v.Chr. verwoest.

maar waarom Jona snurkte (Τί σὺ ῥέγχεις) (1: 6). De profeet Jona wordt vernederd, wanneer de zeelieden hem in het water gooiden (1: 15), hij door een vis werd opgeslokt (2: 1), zich in het binnenste van de vis vertoefde (2: 1), en door de vis werd uitgespuwd (2: 11). Jona eindigde zijn gebed met “het is de HEER die redt” (2: 10), en de vis spuwde Jona onmiddellijk uit (2: 11). Misschien had God genoeg van het onzinnig gebed van Jona (2: 3-10) dat hij de vis opdroeg om Jona direct uit te spuwen.

De profeet Jona kende veel stiltes: als God hem beval om naar Nineve te gaan (1: 2), en als de kapitein vroeg om God te aanroepen (1: 6). Jona had overdreven gemoedstoestanden. Jona reageerde heel extreem om wat zich in Nineve voordeed: Jona was overgelukkig met een plant die 's nachts gegroeid was (4: 6), en hij was heel kwaad omdat Nineve niet vernietigd werd (4: 1), en later omdat de plant wel vernietigd werd (4: 7).

Als Jona kwaad was, wilde hij sterven (4: 3 en 4: 8). Als er iets gebeurde had Jona telkens één enkele oplossing - de dood: gooi mij in zee (zodat ik verdrink) (1: 12), Jona wilde sterven omdat Nineve niet vernietigd werd (4: 3) en omdat de plant wel vernietigd werd (4: 7). Jona was egocentrisch en prikkelbaar door het ongemak wanneer de schaduw van de plant wegviel (4: 7).

De profetie van Jona was een succes, maar Jona zag dit als een mislukking. Hij had een afwijkende kijk op de waarden van de Tenach. Jona was het niet eens met het concept van Gods genade en barmhartigheid voor iedereen; Jona was van mening dat dit enkel voor Israël telde.

HET GEBRUIK VAN GROTESKE SITUATIES MET DE INWONERS VAN NINEVE

De koning bevestigde het vasten en het dragen van rouwkleren door de inwoners, maar hij breidde dit uit tot alle dieren “dier, rund noch schaap noch geit” (3: 7). De dieren zullen zichzelf bekleden met rouwkleren (“יִטְּוּ”, reflexief want het is een hitpa’el verbuiging van het werkwoord “הָפַח”) (3: 8). Maar het is wel een grappig idee dat dieren vasten, en in rouwkleren rondlopen.

De inwoners van Nineve kenden het verschil niet tussen hun rechter- en hun linkerhand (4: 11).

Het Bijbelboek Jona als een satire

EEN SATIRE

Tijdens de narratieve analyse van het Bijbelboek Jona schuiven een aantal markante stijlelementen naar voor. De elementen laten het toe om de tekst te catalogeren onder de literaire noemer van “satire”.

De DBNL¹⁵ definieert “satire” als volgt¹⁶:

Aanduiding voor een type literatuur dat gewoonlijk naar zijn vorm, inhoud of intentie wordt gedefinieerd als een teksttype waarin de auteur door humor, komische werking of door overdrijving van bepaalde karakteristieke trekken (vgl. parodie, karikatuur, en pastiche) een bepaalde zaak, toestand of menselijke fouten en tekortkomingen belachelijk maakt. Een belangrijke formele eigenschap van satire is ironie, meestal van een militante soort. Satire doet een sterk beroep op de lezer of toeschouwer om het groteske, parodistische of ironische te onderkennen, vooral omdat de auteur kan werken met subtiële dubbelzinnigheden of bekend veronderstelde omstandigheden of teksten met een soort ‘sous entendu’.

“Belachelijk maken” is hard in een Bijbelse context, omdat men dit kan interpreteren als spotten met en beledigen van God en de Tenach (maar in dit geval zou het boek Jona niet in de Tenach zijn opgenomen). Het wordt hier zachter gedefinieerd: het uitvergroten van groteske situaties vol komische effecten en humoristische knipoogjes aangaande menselijke onvolkomenheden en zwakheden. Het gaat dus om “de mens”, en niet om “de theologie”.

De narratieve analyse bewijst het satirisch karakter van het verhaal: het boek bevat overdrijvingen, waarbij op taalkundige elementen als op het vlak van fantasievolle gebeurtenissen, en maakt gebruik van ironie, en beschrijft groteske situaties. Dit toont aan dat het Bijbelboek Jona twee luiken heeft: naast

¹⁵ DBNL, de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren op het internet.

¹⁶ Algemeen letterkundig lexicon, Satire (14-Aug-2018, DBNL, https://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_03005.php).

het eerste luik met zijn traditionele verklaring over God, over Zijn redding, Zijn genade, en Zijn barmhartigheid in alle situaties en aan alle mensen, heeft het boek ook een tweede luik als een satire¹⁷.

EEN SATIRE, MAAR WAAROP?

In het boek heeft Jona een tegenovergestelde mening dan God. Dit in tegenstelling met de andere profetische boeken waar de profeet en God op dezelfde lijn staan. In dit verhaal is Jona de tegenpool van de standaard profeet.

Men kan de rol van een profeet met de houding van Jona als volgt vergelijken:

Rol van een profeet	Wat Jona doet
Een profeet is gehoorzaam aan God	Jona vlucht van Gods aangezicht weg
In moeilijke tijden bemiddelt de profeet met God	Jona bemiddelt niet met God, maar voert uit
Een profeet hoopt dat de profetie van vernietiging niet doorgaat	Jona hoopt dat Nineve vernietigd wordt
Een profeet offert zijn eigen comfort op	Jona klaagt als de wonderboom verdort
Een profeet wordt niet voorgesteld in situaties die zijn integriteit in twijfel trekken	De integriteit van Jona wordt in twijfel getrokken wanneer Jona in het ruim van het schip slaapt, wanneer Jona in de vis verblijft, wanneer Jona klaagt dat Nineve niet verwoest wordt en wanneer de wonderboom verdort is

En dit negatief rolmodel is het thema van het tweede luik van het boek. Het boek is in dit geval een satire op de rol en het gedrag van de profeet.

Conclusie

Het Bijbelboek Jona is inderdaad een tweeluik: naast het eerste luik van de traditionele interpretatie is er nog een tweede luik dat een satire op de rol en het gedrag van de profeet is.

Het Bijbelboek Jona is zeker geen satire over de theologische, morele, en ethische visie van de Tenach; het is een satire over de rol en het gedrag van de profeet. Jona vertoont hier een gedrag dat voor een profeet ongepast is. Jona is de antiheld.

De profeet Jona uit 2 Koningen 14: 25-26 stond model voor dit verhaal, maar de profeet Jona uit het Bijbelboek Jona vertegenwoordigt een type van een profeet, en niet een specifiek individu. In de tijd dat dit boek geschreven werd voldeden waarschijnlijk een aantal profeten niet meer aan bepaalde vooropgestelde en verwachte normen, waarden, en gedragingen, en was deze satire bedoeld om dit probleem aan de kaak te stellen. In de loop van de tijd werd dit tweede luik minder relevant en kreeg het eerste luik van het verhaal de bovenhand, en werd het boekje waarschijnlijk daardoor in de Tenach opgenomen.

¹⁷ Ben Zvi E, *Signs of Jonah, Reading and Rereading in Ancient Yehud*, blz. 80-98.
Marcus D, *From Balaam to Jonah, Anti-prophetic Satire in the Hebrew Bible*, blz. 93-141.

Bronnen:

De volgende internetbronnen werden gebruikt:

- Algemeen letterkundig lexicon (14-Aug-2018, DBNL, <https://www.dbnl.org/>)
- Basisboek Kwalitatief Onderzoek, (14-Aug-2018, Ensie, <https://www.ensie.nl/basisboek-kwalitatief-onderzoek/narratieve-analyse>)

De volgende boeken werden geraadpleegd:

- Ben Zvi E. (2003), *Signs of Jonah, Reading and Rereading in Ancient Yehud*. London: Sheffield Academic Press
- Brenton L. C. L. (2015), *The Septuagint with Apocrypha: Greek and English*. Peabody: Hendrickson Publishers Marketing
- Brown E. (2017), *Jonah, The Reluctant Prophet*. Jerusalem: Maggid Books
- Handy L. K. (2007), *Jonah's World, Social Science and the Reading of the Prophetic Story*. New York: Routledge
- Heschel A. J. (2013), *De Profeten*. Vught: Skandakon
- Marcus D. (1995), *From Balaam to Jonah, Anti-prophetic Satire in the Hebrew Bible*. Georgia: Scholars Press
- Sibony D. (2016), *Lectures bibliques*. Paris: Odile Jacob